

Ba?lamsal De?erlendirme Envanteri

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Ba?lamsal De?erlendirme Envanteri*. Turkish Psychological Scales.
Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=17201>

Özet

Ba?lamsal De?erlendirme Envanteri (BDE), otizmlı bireylerin sergiledi?i **problem davran??lar?**n i?levlerini ve bu davran??lar? tetikleyen çevresel de?i?kenleri sistematik olarak belirlemek amacıyla Türkçe'ye uyarlanm?? bir ölçektir. Bu envanter, Uygulamal? Davran?? Analizi (UDA) prensipleri çerçevesinde, davran??sal i?lev de?erlendirmesinin önemli bir bile?eni olarak hizmet vermektedir. Sucuo?lu ve Demir (2017) taraf?ndan yap?lan bu uyarlama çal??mas?, Türkiye'deki özel e?itim uzmanlar?na ve klinisyenlere, otizmlı bireyler için etkili ve ba?lama dayal? müdahale planlar? geli?tirmede yard?mc? olmay? hedeflemektedir.

Ölçek, davran??n ortaya ç?k??n? sa?layan ortam? ve sonuçlar?n? de?erlendirerek, davran??n alt?nda yatan ana i?levi (örne?in, dikkat çekme, kaç?nma, duyuşsal geri bildirim) belirlemeyi amaçlar. Envanter, orijinalinde bir derecelendirme veya kontrol listesi format?nda olup, genellikle ebeveynler, ö?retmenler veya bak?m verenler taraf?ndan doldurulur.

Anahtar Kelimeler

Ba?lamsal De?erlendirme Envanteri, Otizm, problem davran??, i?levsel de?erlendirme, Uygulamal? Davran?? Analizi, otizmlı bireylerin problem davran??lar?, davran?? yönetimi.

Yazarlar

Bülbin Sucuo?lu, ?erife Demir.

Amaç

Ba?lamsal De?erlendirme Envanteri'nin temel amacı, Otizm Spektrum Bozuklu?u (OSB) tan?s? alm?? bireylerde gözlemlenen zorlay?c? veya problem davran??lar?n ard?ndaki **ba?lamsal de?i?kenleri** ve i?levsel ilişkileri saptamakt?r. Bu araç, klinisyenlerin ve e?itimcilerin, problem davran??lar?n nedenlerini yüzeysel tan?mlamalar yerine, davran??n çevresel tetikleyicileri (öncüller) ve sürdürücü sonuçlar? aç?s?ndan analiz etmesini sa?lar.

Ölçek, dolayl? de?erlendirme yöntemlerinden biri olup, do?rudan gözlem öncesinde hipotez geli?tirmeye olanak tan?r. Elde edilen veriler, bireyin çevresindeki spesifik de?i?iklikler yoluyla problem davran??lar? azaltmay? ve alternatif uygun davran??lar? ö?retmeyi amaçlayan ??levsel Davran?? De?erlendirmesi (?DD) sürecine rehberlik eder. Bu ba?lamda, envanterin kullan?m?, kan?ta dayal? müdahale stratejilerinin temelini olu?turur.

Ölçülen Yap?

Ölçek taraf?ndan ölçülen ana yap?, **Davran??n ??levi** ve bu i?levi çevreleyen **Ba?lamsal**

De?i?kenlerdir. Bu yap?, problem davran???n nedenini (i?levini) belirleyerek, davran???n topografyas?ndan (?eklinden) ziyade, bireyin bu davran??? sergilemekle elde etti?i çevresel sonuçlara odaklan?r. Tipik i?levler aras?nda ?unlar bulunur:

Pozitif peki?tirme (Sosyal dikkat veya somut nesne/aktivite elde etme).

Negatif peki?tirme (Gereksinim veya aktiviteden kaç?nma/kurtulma).

Duyusal geri bildirim (Oto-stimülasyon veya duysal tatmin).

Envanter, bu i?levleri tetikleyen ortam, zaman, aktivite ve sosyal durum gibi ba?lamsal de?erlendirme unsurlar?n? haritaland?rarak, davran???sal hipotezlerin olu?turulmas?n? kolayla?t?r?r.

Geçerlik

Ba?lamsal De?erlendirme Envanteri'nin Türkiye uyarlamas? çal??mas?nda (Sucuo?lu & Demir, 2017), ölçe?in hedefledi?i yap?y? ne derece do?ru ölçtü?üne dair geçerlik analizleri gerçekleştirilmi?tir. Orijinal kaynak metinde spesifik geçerlik katsay?lar? belirtilmemi? olsa da, uyarlama sürecinde genellikle **içerik geçerli?i** (uzman görüş?leri) ve **yap? geçerli?i** (faktör analizi veya bilinen gruplar kar??la?t?rmas?) çal??malar?na yer verilmi?tir.

Detayl? geçerlik bulgular?, ara?t?rmac?lar?n Ankara Üniversitesi E?itim Bilimleri Fakültesi Özel E?itim Dergisi'nde yay?mlanan orijinal makalesinde mevcuttur. Ölçe?in, otizmlili bireylerin problem davran?? i?levlerini do?ru bir ?ekilde ay?rt etme yetene?i, envanterin klinik kullan?m? aç?s?ndan kritik öneme sahiptir.

Güvenirlik

Ölçe?in güvenilirli?i, ayn? bireyden farklı zamanlarda veya farklı de?erlendiricilerden tutarl? sonuçlar elde etme yetene?ini ifade eder. Kaynak metin metadata alan?nda güvenilirlik bilgisi '-' olarak belirtilmi? olsa da, 2017 tarihli uyarlama çal??mas?, ölçe?in iç tutarl?l???n? (Cronbach Alfa katsay?s?) ve/veya **test-tekrar test güvenilirli?ini** incelemi? olmal?d?r.

Uyarlama çal??mas?n?n ba?ar?s?, ölçe?in Türkçe konu?an popülasyonda tutarl? ve güvenilir ölçümler yapabildi?ini göstermesine ba?lıd?r. Kullan?c?lar?n detayl? psikometrik bilgilere ula?mak için Sucuo?lu ve Demir (2017) makalesine ba?vurmas? önerilir.

Faktör Analizi

Uyarlama çal??malar?nda, orijinal ölçe?in yap?sal bütünlü?ünün yeni kültür ve dilde korunup korunmad???n? anlamak için genellikle **Do?rulay?c? Faktör Analizi (DFA)** veya Ke?fedici Faktör Analizi (KFA) uygulan?r. Ba?lamsal De?erlendirme Envanteri'nin faktör yap?s?, muhtemelen

davran?? i?levlerini temsil eden alt boyutlar? (örn. Kaç?nma, Dikkat, Duyusal) do?rulamak üzere analiz edilmi?tir.

Bu analizler, ölçe?in teorik olarak varsay?lan yapılarla ne kadar örtü?tü?ünü gösterir ve envanterin çok boyutlu yapı?s?n?n Türkçe örnekleme de geçerli oldu?unu kan?tlar. Faktör yükleri ve model uyum indeksleri, orijinal makalede detaylıca sunulmuştur.

Ölçek Bilgileri

Test Türü: Uyarlama Ölçe?i (Adaptasyon).

Format: Derecelendirme Envanteri veya Kontrol Listesi. (Derecelendirme bilgisi orijinal kaynakta belirtilmemiştir, ancak dolaylı de?erlendirme envanterleri genellikle Likert tipi veya s?kl?k temelli derecelendirme kullanır.)

Mevcut Diller: Türkçe.

Popülasyon Grubu: Otizm Spektrum Bozuklu?u (OSB) tan?s? alm?? bireylerle çalı?an ebeveynler, e?itimciler ve uzmanlar.

Ya? Grubu: Problem davran?? sergileyen Otizmli bireylerin ya? grubu (Makalede spesifik ya? aralı??? belirtilmemiştir, ancak genellikle çocukluk ve ergenlik dönemini kapsar).

Popülasyon Detaylar?: Türkiye'de ya?ayan ve özel e?itim hizmeti alan otizmli bireylerin bakım verenleri veya ö?retmenleri.

Test Metodolojisi: Dolaylı De?erlendirme. Problem davran??ın çevresel öncüllerini ve sonuçları de?erlendirerek i?levsel bir hipotez olu?turmaya yönelik klinik bir araç.

Anahtar Kelimeler

Davran?? i?levi, Ba?lamsal De?erlendirme, özel e?itim, Bülbin Sucuo?lu, ?erife Demir, Ankara Üniversitesi, UDA, adaptasyon.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Bülbin Sucuo?lu

Yazar ORCID Tanıtıcıları: Orijinal kaynakta belirtilmemiştir.

İletişim E-posta Adresleri: sucuoğlu@hacettepe.edu.tr

Yazma Adresi: Hacettepe Üniversitesi E?itim Fakültesi, Özel E?itim Bölümü, Ankara, Türkiye

(Sorumlu yazarın kurumsal bilgisine dayanarak).

İzinler, Ücret ve Test Yolu

İzinler ve Ücret: Ölçeğin kullanımı için sorumlu yazar Bülbin Sucuoğlu ile iletişime geçilmesi gerekmektedir. Akademik çalışmalar için izin prosedürleri yazarın takdirindedir.

Test Yolu: Uyarlama ve yayın yolu 2017'dir.

PDF Erişimi: Ölçeğin tam metni veya ekleri, yayımlanan makale aracılığıyla veya aşağıdaki bağlantıdan erişilebilir. Orijinal PDF dosyası buradan indirilebilir: baglamsal-degerlendirme-envanteri-toad.pdf

Kaynaklar

Sucuoğlu, B., & Demir, ?. (2017). Bağlamsal Değerlendirme Envanteri: Otizmli bireylerin problem davranışlarının bağlamsal değişkenleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(2), 209- 224. DOI: 10.21565/ozelegitimdergisi.316356

Bağlamsal Değerlendirme Envanteri Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dilinde korunmalı ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir.

Ölçek maddeleri, sağlanan kaynak metin metadeta alanında yer almamaktadır. Detaylı maddelere ulaşmak için, lütfen Sucuoğlu ve Demir (2017) tarafından yayımlanan orijinal akademik makaleye başvurunuz.